

Tionde roten, tomt 96

Kvarteret Mätaren

Lilla Kvarnbergsgatan

Enligt vad som framgår av uppgifterna angående Tore Torsson stadstjänares gård norr härom ägdes denna tomt av Lars (Hansson) murmästare. I bakugnslängderna står han 1666–70, i Gustavi tomtörelängd fram till 1680 och hans änka 1678–80.

Gården ägdes en tid av en Anders Svensson, som möjligen kan vara identisk med en *Anders Svensson båtekarl*, som enligt Gustavi tomtörelängd ägde en halv tomt här 1670–81. Den ärvdes och delades mellan hans två barn *stadsbåtsmannen Lars Andersson Pihl* och *Ingeborg Andersdotter* (gift 1/ timmermannen *Erik Persson*, upptagen i 1681 års bakugnslängd för tionde roten 2/ båtsmannen Bryngel Giök, båda äktenskapen barnlösa).

Lars Andersson Pihl

avvittrade den 11.12.1702 sin ende son i äktenskapet med sin avlidna *hustru Annika Persdotter* (timmermannen Erik Perssons syster) inför omgifte med pigan *Anna Svensdotter*. Det anges, att Lars Andersson ägde en gammal nedrutten stuga.

Sonen kallas i avvittringshandlingen *Nils Larsson*. Tydligt hade Lars Andersson varit gift ytterligare en gång, ty i en bouppteckning 1704 (s 223) omtalas, att stadsbåtsmannen Lars Andersson Pihls son *kronobåtsmannen Anders Larsson* hade varit gift nio månader med *soldaten Anders Roos* dotter *Margareta Andersdotter*. Äktenskapet var barnlöst och Anders Larsson ville gifta om sig med *båtekarlen Anders Anderssson Nábbs dotter Barbro*.

I stället för Lars Andersson Pihl står i tomtörelängden 1717 *soldaten Torkel Röses* änka och i upphandlingslängden *soldathustrun Anna Svensdotter*. Hos henne bor *soldathustrun Margareta Svensdotter*.

Anna Svensdotter vittnade vid kämnärsrätten 5.7.1716 om en piga, som en söndagsmorgon skall ha varit ovetting mot en annan piga. Det omtalas då, att hennes man Torkel Röse var under Herr Generallöjtnanten Hamiltons regemente ”men skall blefwen nyligen slagen wid Fredrikshall”.

Torkel Röses änka, som troligen var identisk med Lars Pihls änka, betecknades 1730 som fattig och hade *murgesällen Petter Skata* som inneboende. Hon bodde kvar 1733 men hade 1734–35 avlösts av *murmästare Petter Lööks* änka. 1737 bor *soldaten Per Svan* i gården. 1745 sammanslås den med Ingeborg Andersdotters f.d. del och har *hökaren Anders Ljunggren* som ägare (se nedan).

Ingeborg Andersdotter och Erik Perssons tomt

Lars Andersson Pihl skrev den 2.11.1693 följande (moderniserad stavning): ”Vi undertecknade tillstå och i sanning vitterligt göra, att jag Lars Andersson tillika med min kära hustru Annika Pedersdotter äro på denna dag ingångne till min kära syster mycket dygdesamma hustru Ingeborg Andersdotter om en broderlig och systerlig likvidation oss emillan om den lilla arvspretention,

som min kära hustru kunde hava av min syster efter sin sal.broder fordom timmerman Erik Persson, som min systers man varet och min hustrus broder, vilken igenom döden och lifsfrukt sig emellan ej aflat, afgången är, så blevo vi på båda sidor uti goda mäns närvaro vänligen och väl oss emillan förlikte, att min syster hustru Ingeborg Andersdotter cederar ifrån sig all den arvsrättighet, som hon kunde hava att fordra i min gård, vilken jag nu för tiden possiderar efter min fader Anders Svensson, dess fäderne, undantagandes en liten rumpling av min tomt, som ligger min systers rumpling tillhanda, och jag föga nötta av den rumplingen haver, den upplåter jag till min syster merbemältee hustru Ingeborg Andersdotter till att använda på Condition, att syster giver ifrån sig till mig och min hustru 15 d smt och vad redskap där finnas kan etc.”

Innan Ingeborg Andersdotter blev änka efter sin andre man Bryngel Giöök gav han henne testamente på dödsbädden den 19.9.1702. Ingeborg sålde sedan sin gård till *båtsmannen Nils Svensson*. Brodern Lars Andersson Pihl då klagade över att systemen i försäljningen lät ingå en del av hans tomt främst till gatan, som hon ”med särdeles Conditioner på viss tid för sitt senare gifte fått nyttja och äga men icke vidare än så länge hon skulle leva ogift, men som hon trätt i ett annat gifte, fast hon nu åter bleven änka, så äre likväl de Conditioner genom senare gifte upphävne, att tomten för längst bort mig mot samma värde, som hon henne fått haver, tillfalla.” Till inbördande av tomten deponerade han 15 d smt i rätten.

Ingeborg ville, att brodern skulle få plikta för att han talade osanning beträffande villkoret, att hon blott skulle få disponera ”rumplingen” så länge hon förblev ogift. Det stod ingenting om det i kontraktet. Därför begärde hon ersättning för skrivarelönen, Charta sigillata och kopior avskrivande. Den 16.9.1708 skaffade sig båtsmannen Nils Svensson ett första uppbud på sitt inköpta hus ”under Kvarnberget näst intill slaktare Sven Thorsson i norr”, som tidigare tillhört hustru Ingeborg Andersdotter. Han erhöll fasta den 8.6.1708. Han sålde därefter omgående gården till Petter Larsson båtsman, vilken i 1717 års längd uppträder med sin *hustru Anna Erikdotter, hantlangaren Olof Staaf* och hans *hustru Kerstin Jonsdotter* samt *klädesmakaregesällen Håkan Ryberg* med *hustru Kerstin Andersdotter*. Håkan Ryberg var son till *klädesmakaren Lars Nilsson*. Längden 1720 talar om *båtsman Petter Larsson Berg*.

Borgaren Per Börgesson berättas i in-teckningsboken den 16.7.1731 ha lånat 150 d smt av *fältväbeln Bryngel Lindstedt* och *herr Jonas Öhrn* för att inlösa avskedade båtsman Petter Larssons gård på Lilla Kvarnbergsgatan. Per Börgesson pantsatte därför två äldre köpebrev samt magistratens fastebrev av den 8.6.1708 samt sitt nya köpebrev. Per Börgessons *änka Anna Toresdotter*s gård uppbjöds 11.1734 för skuld och såldes på auktion till *handelsmannen Oswald Maas*, som var ägare 1735–40. Där bodde sista året fattige *stadstrumslagaren Sven Lillia*.

1741 hade gården övergått till *hökaren Anders Ljunggren*, som hade erhållit burskap den 8.7.1735. Han var gift med *Anna Maria Hagraea*, dotter till *fyrverkaren Anders Hansson Hagraeus* och *Malin Arvidsdotter*. Vid bouppteckningen efter henne 28.2.1750 ägde han hus och tomt mellan avlidne *timmerman Jonas Backes* änka i norr och Kvarnbergsgatan i söder, som såldes till *hökaren Håkan Ekman* den 16.2.1750 för 1 250 d smt. Hos Håkan Ekman bodde 1753 *båtedrängen Anders Staf*.

1755–70 kallas tomten *hökaren Håkan Ekmans* ödetomt. Håkan Ekman tjänade först hos *Olof Holmberg* och *Nils Wennerberg* i vardera två år och sedan som dräng hos *Martin Williamsson* från 1735 till hösten 1749. Då tilläts han av stadens övriga hökare att bli en av dem, trots att de ansåg sig redan vara för många (EIIb:57, 27.10.1749). Han är antecknad som bosatt på ett flertal platser (2.24, se Gbg hj I:118, 7.11, 7.63 och 7.73). Han avled 1767 och efterlämnade *hustrun*

Anna Maria och en dotter *Christina*, Gift med *Johan Peter Wallbom*, som förestod handeln efter Ekmans död. Hökeri-societeten biföll 21.12.1770 johan Peter Wallboms ansökan om att få efterträda sin styv- och svärfader hökerihandlaren Håkan Ekman (EIIb:146). Till betalande av Wallboms skulder såldes 1773 på auktion icke endast gården på Sillgatan utan också hans på Kvarnberget belägna ödetomt, värderad till 100 d smt. Den inropades den 25 maj av *stadsbetjanten Peter Hallberg* för 40 d smt. Ödetomten angavs vid första uppbudet 15.4.1776 vara ”den obebyggda hörntomt belägen vid Kvarnbergsgatan i hörnet intill den gatan, som går uppåt berget samt gränssar med norra sidan intill snickaren Magnus Wennerbergs tomt, hållandes i bredden på östra sidan 37 fot, i bredden på västra sidan 47 fot, i längden efter medellinjen 82 fot, Sveriges mått”. Den kallas 1777–80 stadsbetjanten Hallbergs ödetomt och 1786–90 stadsbetjanten Petter Hallbergs tomt med bod.

Peter Hallberg hade varit ostindiefarare. Enligt Berg (II:5–6, 31) blev han 10.7.1767 stadsbetjänt. 1785 ägde han ”ett litet hus med 1/3 tomt, 9 eldrum på Kvarnberget å södra sidan av gatan, 250 rdr specie samt en liten gård på norra sidan av denna gata, bestående av 8 eldrum, två bodar och en liten trädgård på 1½ tomt, 266:32 rdr specie”.

1800 års tomtöreslängd talar om stadsbetjanten Peter Hallbergs hus. Före 1805 hade denna fastighet övergått i *vaktmästare Israel Lindgrens* ägo, ty då denne avled barnlös den 1.5.1805 ägde han (bou 19.5.1817) trähus och tomter nummer 96–97 i tionde roten, Kvarnberget, värda 2000 rdr banco. Hans första *hustru Catarina Saebom* avled barnlös 25.2.1788. Hans änka *Anna Ericsdotter* ägde huset 1807. Israel Lindgren hade först varit stadsbetjänt men blev sedan vaktmästare vid Frimuraresamhällets loge. Vid sin första hustrus död var han ägare av 4.100 i Liden på Otterhällan (Berg II:7–8, 1).